

Յակոբ Կիւրճեանի Բանդակագործութիւնը (1)

Յակոբ Կիւրճեան ճանաչուած է արդիականութեան ամենանշանակալից եւ ինքնուրոյն քանդակագործներէն մէկը: Անոր երկերը եւ գիպտական կառուցուածքի ոյժը կը կրեն եւ միաժամանակ նրբութիւնը եւրոպական վարպետութեան: Ան յարաւել կը բարեւշտի, կը զարգանայ, անվերջ կ'ընտրէ ու անոր ամէն մէկ կերտածը — ստեղծագործութեան փուլ մըն է ու նոր յաղթութիւն: Ու մենք մեծ հաճոյքով յաճախեցինք Կիւրճեանի աշխատանոցը (Rue de la Tombe Issoire), ցուցահանդէս մը, որ կը զարմացնէ իր թարմութեամբ ու պրպտուններով: Արդէն իր ամենաառաջին աշխատանքներուն մէջ Կիւրճեան կը հանդիսանայ մեծ փլասթիք մը. մինչեւ իսկ «Ռօտէնեան էմփոէսիօնիզմի» շրջանին իր կերտածներուն մէջ (Թօլսթոյի, Ռախմանինովի պատկերները ու Յիսուսի գլուխը) ան իրր այդպիսին կը ներկայանայ: Ու շարունակելով կատարելագործուիլ, գեղարուեստագէտը կը դառնէ իր օրկա-

նական ոճը: Անոր պղնձաքանդակ «Վիքթուառ», «Թօռեռօ», «Պօքս» եւ վերջապէս «Սալօմէ»ն կ'ապշեցնեն իրենց վեհ մեծութեամբ եւ պարզ ձեւերով:

Կիւրճեան գերադանցօրէն տիրած է նիւթի օրէնքներուն, որոնք ա՛յնքան անհրաժեշտ են քանդակագործի մը համար, ուստի զարմանալի հաւատով դէպ ի իր ոյժը — ան կարողացաւ տիրել կրանիթին, որ նիւթերէն ամենածանրն է ու դժուարինը: Պէտք է նայիս անոր մեծակառօյց գլուխ — պատկերներու վրայ, որ հասկնաս ատոնց համոզողութիւնը: Այդպէս է Պ. Զ. ի գլուխը, որ կը զմայլեցնէ իր փլասթիք նմանողութեամբ: Սա կրանիթէ կոյտ մըն է, որու մէջ այնքա՛ն ուժգին կերպով քանդակագործուած են աչքերը, քիթը եւ շրթունքները. այդ երկը իր ուժգնութեամբ կը հաւասարի եւ գիպտական գլուխ — գործոցներուն: Շատ հետաքրքրական են երկու նկարիչներու գլուխները՝ Նաքութովի եւ Սարեանի: Վերջին շրջանի գլուխներէն հետաքրքրական են նոյնպէս խափշիկներու գլուխները, մանաւանդ Հիանալի է խափշիկ կնոջ գլուխը իր ազգային կամ ցեղային զարդարանքով: Ըլլալով մեծ թօրչով քանդակագործ, Կիւրճեան կը դիմէ մեծակառօյց աշխատանքներու: Կը մնայ միայն ցանկալ, որ արտաքին պայմանները թոյլ տան որպէս հարկն է զարգացնել անոր տաղանդը եւ կերտել ստեղծագործութիւն մը, որ հաւասար ըլլայ իրեն:

Բայց բաւական է տեսնել եւ այն երկու՝ մեծ արձանները զոր ցուցահանդէսին մէջ տե-

(1) Այս յօդուածը Յակոբ Կիւրճեանի մասին որուն արձանագործի հօր տաղանդը շատոնց ծանօթ է մեր իրագեկ գեղարուեստասէրներուն, երեւցած է վերջերս Փարիզի «Վօգոօմտենիէ» ռուս օրաթերթին մէջ: Յօդուածագիրը, որ Ֆիլօն տաւուցով կը ստորագրէ, ռուս յայտնի նկարիչ մը եւ արուեստի բնադատ մըն է: Թարգմանութիւնը Անահիտի համար հանեցաւ կատարել մեր աշխատակից Ռուբէն Բերբերեան:

աանք, որպէս զի մարդ կարողանայ զաղափար
կաղմել քանդակագործի տաղանդի հոյակա-
սութեան մասին: Երկու արձաններուն ալ՝ կը-
նոջ ու մարդու՝ կերպարանքները (figure) քան-
դակագործուած են հմայիչ համարձակու-
թեամբ: Այստեղ անդամադիտութեան եւ յո-
րինուածքի բոլոր օրէնքները հպատակած են
կերտողի զաղափարին եւ ամբողջովին զայն
կ'իրագործեն: «Պառկած աղջիկը», զոր ցուցա-
դրած էր ուս գեղարուեստագէտներու ցուցա-
հանդէսին մէջ, խիստ հաճելի է իր շքեղութեամբ
եւ դժերու մաքրութեամբ: Առանց մոլորելու
աւելորդ մանրամասնութեանց եւ կեղծ ոճա-
ւորման մէջ, քանդակագործը կարող կը հան-
դիսանայ միեւնոյն ժամանակ տեսնել ամենէն
բարակ մանրամասնութիւնները, որոնք ընդու-
նակ են զարմացնել իրենց նրբադրուագ աշխա-
տանքով:

Այդպէս է «Կանգնած աղջիկը», Կիւրճեանի
հասուն գործերէն մէկը:

Բայց ատկէ զատ Կիւրճեան հիանալի «առ-

նիմալիստ» է. անոր «Աղուէս»ը, որ կը զմայ-
լեցնէ վարպետօրէն յօրինուած է միեւնոյն ժա-
մանակ խիստ իրական: Այդ բնաշխարհի մէջ
ինքը սուր ու պրպտող իրապաշտ է: Լաւ է
նոյնպէս «Սկովտական շնիկը» ինչպէս եւ ու-
րիշ շուներու գլուխները:

Կիւրճեանի բոլոր գործերը՝ սկսած ամե-
նափոքրերէն եւ վերջացած ամենախոշորներով՝
կը կրեն հեղինակի պրպտող իրապաշտի սուր
զննութիւնը: Մեր աղջամղջային շրջանի մէջ
նկարչութիւնը ինչպէս եւ քանդակագործու-
թիւնը կ'ապրին խոր տաղնապի մէջ. քիւպիսթ-
ներու որոնումները բերին հասցուցին քանդա-
կագործութեան արուեստը ոչ միայն աղքատու-
թեան, այլ եւ արհեստի անկման: Եւ ահա թէ
ինչու մեղի համար առանձնապէս թանկ է ըս-
տեղծագործութիւնը Կիւրճեանի, որ հիանալի
վարպետ մըն է եւ մեծ արուեստագէտ — բնա-
պաշտ մը:

ՖԻԼՕՆ